



## Comparative Study on Stalking in Criminal Law

Seyed Mohammad Javad Razavi<sup>\*1</sup>, Ali Gholami<sup>2</sup>

1. Ph.D Student, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Islamic Knowledges and Law, Imam Sadiq University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

2. Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Islamic Knowledges and Law, Imam Sadiq University, Tehran, Iran.

### ARTICLE INFORMATION

Type of Article:

Original Research

Pages: 45-59

Corresponding Author's Info

ORCID: 0000-0001-8709-5329

TELL: +989123960396

Email: smjr50@yahoo.com

Article history:

Received: 01 Dec 2022

Revised: 01 Feb 2023

Accepted: 04 Feb 2023

Published online: 21 Mar 2023

Keywords:

Stalking, Cyberspace,  
Psychological Insecurity,  
Sense of Control.

### ABSTRACT

One of the cases of crimes against individuals is the stalking, which is actually a crime against one's mental freedom. The various instances of this criminal behavior have been explicitly stated in the laws of many countries and have been considered as a misdemeanor in most cases. Iranian criminal law is silent in this respect. The existence of this behavior against individuals in the community, as well as its expansion in the real world and also through cyberspace, in addition to offenses and damages caused by such behaviors, including the fear of insecurity in citizens, necessitates legislative intervention in this regard. The present article attempts to make a comparative analysis of this behavior and its elements, including the legal, mens rea and actus Reus of this crime, by using a descriptive-analytic method. Then, practical and comprehensive suggestions have been presented to the legislator for removing this legal silence.



This is an open access article under the CC BY license.

© 2023 The Authors.

**How to Cite This Article:** Razavi, SMJ & Gholami, A (2023). "Comparative Study on Stalking in Criminal Law". *Journal of International Criminal Law*, 1(1): 45-59.



دوره اول، شماره اول، بهار ۱۴۰۲

## بررسی تطبیقی تعقیب مخفیانه از منظر حقوق کیفری

سید محمد جواد رضوی<sup>۱\*</sup>، علی غلامی<sup>۲</sup>

۱. دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده معارف اسلامی و حقوق، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران. (نویسنده مسؤول)

۲. دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده معارف اسلامی و حقوق، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران.

### چکیده

یکی از مصادیق جرایم علیه اشخاص، تعقیب مخفیانه است که در واقع جرمی علیه آزادی روان شخص محسوب می‌شود. مصادیق مختلف این رفتار مجرمانه به صورت مشخص در قوانین بسیاری از کشورها مورد تصریح قرار گرفته و از نظر مجازات نیز در اکثر موارد یک جرم جنحه‌ای محسوب شده است. قوانین کیفری ایران نسبت به این رفتار ۱ ساکت است. اعمال این رفتار علیه برخی اشخاص در جامعه، گسترش تعقیب و ردیابی اشخاص در فضای حقیقی، ارتکاب آن از طریق فضای مجازی و جرایم و آسیب‌های ناشی از این نوع رفتارها از جمله احساس ترس و ناامنی در شهروندان، لزوم مداخله قانونگذار در این خصوص را ایجاب می‌نماید. در مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیلی به بررسی تطبیقی این رفتار و ارکان تشکیل‌دهنده آن اعم از عنصر قانونی، مادی و معنوی این جرم پرداخته شده و سپس جهت رفع این خلأ قانونی، پیشنهادهایی کاربردی به قانونگذار ارائه شده است.

### اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۴۵-۵۹

اطلاعات نویسنده مسؤول

کد ارکید: ۵۳۲۹-۸۷۰۹-۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰

تلفن: +۹۸۹۱۲۳۹۶۰۳۹۶

ایمیل: smjr50@yahoo.com

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۰۱

تاریخ ویرایش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۱/۰۱

واژگان کلیدی:

تعقیب مخفیانه، فضای مجازی، ناامنی

روانی، احساس کنترل.

خوانندگان این مجله، اجازه توزیع، ترکیب مجدد، تغییر جزئی و کار روی حاضر به صورت غیرتجاری را دارند.



© تمامی حقوق انتشار این مقاله، متعلق به نویسنده می‌باشد.

## مقدمه

بدون شک غایت نظم اجتماعی و هدف از وضع قوانین در جوامع، حفظ نظم عمومی، حقوق و آزادی‌های فردی است. امروزه مظهر قدرت اجتماعی یعنی قانون برای جلوگیری از هرگونه تجاوز به حقوق فردی و اجتماعی با وضع و اجرای صحیح سعی بر حفظ حقوق و آزادی‌های فردی دارد. از مهم‌ترین آزادی‌های فردی، آزادی روان و ذهن بوده که مانند آزادی جسم و تن از موهبت‌های الهی مورد حمایت قانون است؛ به این معنا که شخص در چارچوب قوانین و هنجارهای اجتماعی بتواند آزادانه به انجام یا عدم انجام کارهای متعارف مربوط به زندگی خود بپردازد بدون این که احساس نظارت و تحت کنترل بودن غیرقانونی بر خود داشته باشد. برخی از کشورها همانند آلمان اقدام به جرم‌انگاری خاص تعقیب مجرمانه کرده‌اند، اما این رفتار، در نظام حقوق کیفری ایران به‌عنوان یک رفتار مجرمانه مورد شناسایی قرار نگرفته است. گسترش انواع مختلف تعقیب غیرقانونی در فضای حقیقی و مجازی در سطح جامعه، ضرورت بررسی این رفتار از نظر حقوق کیفری را ضروری می‌کند و عدم اهتمام کافی و وافی قانون و رویه قضایی نیز اهمیت مطالعه و پژوهش در این زمینه را دوچندان کرده و این نوشتار در صدد آن است تا تعقیب مخفیانه را به‌عنوان یک پدیده جنایی مطرح و میزان مسؤولیت کیفری آن را تبیین سازد.

حل مشکلات حقوقی و قانونی افراد قربانی، افزایش آگاهی حقوقی نسبت به موضوع مطرح‌شده، جرم‌انگاری موضوع مورد بحث طبق اصل قانونی بودن جرم و مجازات جهت حمایت از اشخاص قربانی و تأمین سلامت روانی و ذهنی آنان از اهداف این پژوهش می‌باشد. در خصوص تعقیب مخفیانه، در داخل کشور تاکنون کتاب یا مقاله‌ای مورد نگارش قرار نگرفته است به همین جهت، موضوع مقاله حاضر، بدیع می‌باشد. در مقاله حاضر سعی شده است ابعاد این پدیده جنایی، انواع و مسؤولیت کیفری آن به‌صورت تطبیقی بررسی شود.

## ۱- ماهیت تعقیب مخفیانه، عناصر و قربانی آن

در این بخش پس از تعریف تعقیب مخفیانه به بررسی عناصر تشکیل‌دهنده، ماهیت و قربانی این رفتار پرداخته می‌شود.

## ۱-۱- مفهوم‌شناسی تعقیب مخفیانه

تعقیب در لغت به معنای پشت سر کسی رفتن، دنبال کردن، پیگیری کردن است (بستانی، ۱۳۷۵: ۲۳۸). تردد و آمدوشد نمودن، به کوشش در طلب چیزی بودن (صفی پوری، بی‌تا: ۶۲۱/۲) و دعا و اوراد و اذکاری که بعد از نماز خوانده می‌شود نیز ازجمله سایر معانی تعقیب است (معین، ۱۳۵۰: ۵۶۲).

در زبان انگلیسی برای تعقیب مخفیانه واژه (Stalk) و در زبان فرانسه (Le harcelement obsessionnel embuscade) (traque) به کار می‌رود. استفاده از این کلمه توسط مطبوعات در ایالات متحده ابداع شده است (Lawson 1996:418) و اصطلاح Stalker در ابتدا توسط رسانه‌ها در قرن بیستم مورد استفاده قرار گرفت. (Purcell, et al 2002: 127) با گذشت زمان معنای Stalking تغییر کرده و با ورود به دنیای حقوق جزا معنی اصطلاحی خاصی یافته است (Mullen & Path 2002: 290).

در اصطلاح، تعقیب گاهی به معنی پیگرد قانونی و از وظایف دادستان بوده که به عنوان نمونه در مواد ۱، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و... آیین دادرسی کیفری به کار رفته است. منظور از تعقیب در این مقاله زیر نظر گرفتن و مراقب شخص دیگری بودن به‌صورت غیر مجاز است بدون اینکه از نظر فیزیکی تماس و یا آسیبی به شخص وارد شود. همچنین دنبال کردن، ردیابی و رهگیری مسیر اشخاص در فضای مجازی یا با استفاده از سامانه‌های اینترنتی یا مخابراتی نیز از مصادیق تعقیب مورد نظر در این مقاله است.

تعاریف متفاوتی از تعقیب ارائه شده است که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

– «صورتی از رفتار یک فرد که ارتباطات ناخواسته و مکرر را به دیگری تحمیل می‌کند»؛

– «نظارت ناخواسته یا تکراری فرد یا گروهی نسبت به اشخاص دیگر»؛

- «عملکرد مستقیم یک شخص خاص که موجب ترس انسان متعارف می‌شود»؛

- «عملی ناخواسته بین دو شخص که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به یک تهدید منجر می‌شود یا قربانی را در ترس قرار می‌دهد.

با توجه به تعاریف موجود و دقت در قوانین کیفری کشورهای که اقدام به جرم‌انگاری این رفتار کرده‌اند، می‌توان مفهوم تعقیب مخفیانه را این‌گونه ارائه کرد: آزار یک فرد به‌طور تکراری با کنترل و تحت مراقبت قرار دادن او به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، در کوتاه‌مدت یا بلندمدت که می‌تواند موجب آسیب رساندن به سلامت جسم و روان قربانی شود یا نشود. تعقیب مخفیانه متضمن آزار و اذیت وسواسی، شامل یک طیف گسترده با درجه وخامت بسیار متغیر بوده که می‌توان مصادیقی از تعقیب هدفمند و مصرانه شخص تا اقدامات تروریستی روان‌شناختی طولانی را مشمول آن دانست. البته استعمال این لفظ در مواردی که به‌منظور تجاوز جنسی یا فیزیکی یا آدم‌کشی نیز باشد، غیرمعمول نیست.

## ۱-۲- عناصر تشکیل‌دهنده تعقیب مخفیانه

در این بخش ابتدا اجزای عنصر مادی و سپس عنصر معنوی مورد بحث واقع می‌شود. با توجه به اینکه این رفتار جرم در ایران نمی‌باشد، عنصر قانونی مستقلاً و در بخش پایانی مقاله تبیین خواهد شد.

### ۱-۲-۱- عنصر مادی تعقیب مخفیانه

عنصر مادی، ظهور و بروز خارجی نیت مجرمانه است؛ به تعبیر بهتر، ظهور و بروز خارجی اوامر و نواهی قانون‌گذار است که اگر خلاف آن اوامر و نواهی در عالم واقع یا خارج محقق شود، این تحقق، عنصر مادی نام دارد. عنصر مادی با توجه به نوع جرم از نظر مطلق یا مقید بودن به نتیجه جرم دارای دو یا سه بخش است: الف. رفتار مرتکب. ب. اوضاع و احوال و شرایط جرم. ج. نتیجه مجرمانه؛ که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

### ۱-۲-۱- رفتار فیزیکی تعقیب مخفیانه

رفتار انسان ممکن است در دو قالب ظهور و بروز پیدا کند: فعل و ترک فعل. منظور از فعل ارتکاب رفتاری که قانون انجام آن را ممنوع اعلام کرده است و ترک فعل یعنی عدم انجام یا امتناع از تکالیفی که قانون‌گذار انجام آن را ضروری دانسته است. رفتار مرتکب در تعقیب مجرمانه در قالب یکی از افعال ذیل می‌باشد:

- برقراری ارتباط با قربانی به‌طور مدام و بدون درخواست او در هر زمانی از روز و شب از طریق ارسال نامه، ایمیل، پیامک و یا تماس تلفنی؛

- قرار دادن پیام در محل سکونت، محل کار یا در وسیله نقلیه قربانی یا از طریق رسانه‌های اجتماعی مانند تلگرام و واتساپ؛

- مشاهده و مراقبت چشمی، تعقیب یا ایستادن در محلی نزدیک به قربانی که موجب ناراحتی او شود؛

- تحقیق در مورد چگونگی سپری کردن یک روز؛

- مصاحبه با اشخاص ثالث و برقراری ارتباط مستقیم با قربانیان؛

- سرقت و خواندن نامه قربانی یا تماشای ایمیل و پیامک‌های قربانی در فضای مجازی؛

- سفارش کالا و خدمات به نام قربانی بدون درخواست و اطلاع او؛

- ارسال هدایای ناخواسته

- انتشار مطالب توهین‌آمیز، تهدید صریح لفظی قربانی یا نزدیکان او به اعمال خشن؛

- تهدید کردن قربانی به ربودن کودکان و یا اینکه واقعاً آن‌ها را برباید؛

- ورود با قهر و غلبه به محل سکونت قربانی وارد؛

- آسیب رساندن، کثیف کردن و یا تخریب اموال قربانی؛

- مجروح کردن یا کشتن حیوان اهلی متعلق به بزه‌دیده؛

- تعرض جسمی یا جنسی به قربانی.

برخی از رفتارهای فوق جزء سیاهه جرایم در ایران می‌باشد که هرکدام نیز عنوان مجرمانه خاص خود را دارد مانند تهدید، آدم‌ربایی و تجاوز به عنف، لیکن بسیاری دیگر از این رفتارها در ایران مورد جرم‌انگاری قرار نگرفته‌اند. نکته دیگر، امکان یا عدم امکان تحقق این رفتار با ترک فعل است. به لحاظ

مادی، رفتار فیزیکی ارتکاب این جرم باید فعل مثبت باشد بنابراین این رفتار با ترک فعل قابل تحقق نیست.

### ۱-۲-۲-۱- شرایط و احوال

برای تحقق تعقیب مخفیانه، شرایط و احوال خاصی لازم است. مهم‌ترین شرط لازم برای تحقق این رفتار را می‌توان وجود رابطه یا زمینه آشنایی شخص تعقیب‌کننده با تعقیب‌شونده دانست (وجود فرد خاص که دارای رابطه با شخص تعقیب‌کننده بوده است). همچنین احساس ترس و ناامنی شخص قربانی در نتیجه تعقیب مخفیانه از دیگر شروط این تحقق این عنوان جنایی است.

### ۱-۲-۳- نتیجه

با توجه به لزوم یا عدم لزوم نتیجه برای تحقق جرم، جرایم به دو دسته مطلق یا مقید تقسیم می‌شوند. جرایم مقید جرایمی است علاوه بر رفتار فیزیکی که شخص انجام می‌دهد نتیجه‌ای نیز بر این رفتار مترتب شود. در مقابل، در جرم مطلق، رفتار فیزیکی برای وقوع جرم کافی است و نیازی به تحقق نتیجه خاصی نیست. با توجه به مطالب فوق‌الذکر، رفتار منتهی به تعقیب مخفیانه را در صورت جرم‌انگاری می‌توان از جرایم مطلق دانست و صرف تعقیب و دنبال کردن شخص برای وقوع جرم کافی است و در صورتی که شخص در این حالت دستگیر شود، صرف نظر از اینکه نتیجه مورد نظر شخص حاصل شده یا خیر، می‌توان جرم تعقیب مخفیانه را محقق دانست.

### ۱-۲-۲- عنصر معنوی تعقیب مخفیانه

برای تحقق جرایم عمدی، علاوه بر بروز خارجی رفتار مجرمانه لازم است این رفتار همراه با علم و اراده مرتکب باشد؛ یعنی مرتکب باید از ماهیت فعل ارتكابی خود آگاهی داشته باشد و بداند که آنچه تصمیم به ارتکاب آن گرفته، جرم و خلاف قانون و نامشروع است. علاوه بر این آگاهی نسبت به رفتار خود که همان دانستن است، باید ارتکاب جرم را اراده نماید. منظور از اراده نیز همان خواستن انجام عمل مجرمانه است که در ادبیات حقوق کیفری ایران به این مولفه سوءنیت عام اطلاق شده است که در ذیل تشریح خواهد شد.

### ۱-۲-۲-۱- سوءنیت عام

سوءنیت عام متشکل از اراده آگاهانه مرتکب در انجام رفتار مجرمانه است. یعنی دانستن و خواستن ارادی عمل مجرمانه. پس اگر شخص نسبت به موضوع جهل داشت، اساساً قصد مجرمانه تکوّن پیدا نمی‌کند به این بیان که در حالت جهل به علت تلقی اشتباه از امر خارجی، طلب و خواست و اراده نسبت به امری تحقق می‌یابد که بر اساس نظر فاعل، عملی مباح و حتی مرجح است (برهانی و الهام، ۱۳۹۷: ۲۰۲). رفتار مجرمانه در تعقیب مخفیانه شامل کنترل، نظارت، پیگیری، رهگیری یا دنبال کردن بزه‌دیده است و شخصی که مرتکب تعقیب مخفیانه می‌شود باید در زمان تحقق عنصر مادی، علم به ماهیت رفتار فیزیکی و اراده انجام آن را داشته باشد.

### ۱-۲-۲-۱- سوءنیت خاص

قصد تحقق نتیجه مجرمانه یا اراده شخص مرتکب به وقوع نتیجه‌ای خاص را سوءنیت خاص می‌نامند. بر این اساس، قصد شخص مرتکب ممکن است ایجاد احساس ترس و ناامنی در شخص قربانی، انتقام، بازگرداندن مجدد تسلط یا کنترل روحی یا جسمی خود از طریق ایراد فشارهای روانی به قربانی، کسب امتیاز یا منفعت مادی و معنوی (مانند جلب توجه بیشتر قربانی نسبت به خود)، قطع رابطه با شخص یا اشخاص دیگر (مانند رقیب عشقی) و... باشد که البته در مرحله اثبات جرم با احرار سوءنیت عام، نیازی به اثبات سوءنیت خاص مرتکب نیست؛ زیرا جرم تعقیب مخفیانه مطلق است.

در جرم تعقیب مخفیانه، مرتکب باید آگاهی داشته باشد که عملش مجرمانه و غیرقانونی است و همچنین در نتیجه این عمل وی ممکن است شخص صدمه دیده یا دچار آزار و اذیت شود و احساس هراس کند، البته قابل پیش‌بینی بودن موارد فوق نیز به‌منزله علم مرتکب است. البته انگیزه و داعی مرتکب در تحقق این جرم اثری ندارد، البته در صورت اثبات انگیزه شرافتمندانه، وفق بند «پ» ماده ۳۸ قانون مجازات اسلامی می‌توان در مجازات مرتکب تخفیف اعمال نمود.

### ۳-۱- ماهیت تعقیب مخفیانه

تعقیب یا پیگیری مخفیانه اشخاص به عنوان یک معضل اجتماعی نه تنها دارای ابعاد روانی و فرهنگی، بلکه دارای ابعاد روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، کیفری و جرم‌شناسانه نیز می‌باشد و لذا باید در ماهیت آن تدقیق نمود.

#### ۱-۳-۱- جرم به عادت یا ساده بودن تعقیب مخفیانه

جرم به عادت جرمی است که عنصر مادی آن مستلزم اعمال متعدد است که هر یک از آن اعمال منفرداً قابل تعقیب نیست. به عبارت دیگر یکی از عناصر تشکیل دهنده جرم، دست زدن به اعمال پی‌درپی است (شامبیاتی، ۱۳۹۲: ۱۱۴). البته برخی آرای قدیمی در دیوانعالی کشور ارتکاب دو بار را برای جرم کافی دانسته‌اند (برهانی و الهام، ۱۳۹۷: ۲۶۷). در مقابل، جرم ساده قرار دارد که به معنای ارتکاب فعل به صورت واحد است. در بحث تعقیب مخفیانه، قبل از تحقق عادت و تکرار رفتار توسط شخص تعقیب‌کننده، جرم تعقیب با انجام یک بار قابل تحقق است اگرچه عادت به تعقیب و پیگیری اشخاص می‌تواند باعث تشدید مجازات شود.

#### ۲-۳-۱- جرم آنی یا مستمر بودن تعقیب مخفیانه

جرم آنی جرمی است که در یک بازه متعارفی از زمان به وقوع می‌پیوندد. به عبارت دیگر برخی جرایم هستند که عنوان مجرمانه در یک لحظه تحقق می‌یابد و اگر شخص در همان زمان دستگیر شود، به مجازات جرم محکوم می‌شود و نیازی به گذشت زمان و بقاء رفتار در طول زمان نیست. در مقابل جرم آنی، جرم مستمر قرار دارد که بقاء زمانی رفتار مجرمانه جهت تحقق جرم ضروری است؛ یعنی زمان، عنصر اساسی در تحقق این جرایم است. با این توضیحات به نظر می‌رسد که تعقیب مخفیانه در صورت جرم‌انگاری از قسم اخیر باشد؛ یعنی به لحاظ زمان ارتکاب، جرمی آنی تلقی می‌شود.

#### ۳-۳-۱- درجه جرم و مجازات آن

عدم جرم‌انگاری جرم تعقیب مخفیانه در حقوق کیفری ایران موجب شده است که ماده قانونی خاصی به این جرم اختصاص نیابد. در بادی امر ممکن است این گمان حاصل شود که تعقیب مخفیانه را می‌توان ذیل مصادیق جرم

مزاحمت تعریف کرده و مجازاتی همچون مجازات موضوع ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) برای آن در نظر گرفت. حتی اگر قائل به چنین قرابتی شویم نیز مجازات ماده مذکور طبق ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی، درجه ۷ می‌باشد که برای چنین رفتاری بازدارنده نیست و با توجه به احساس خطر و احساس ناامنی‌ای که اشخاص تعقیب‌شونده از تعقیب مجرمانه می‌کنند و اثرات نامطلوب این جرم بر زندگی عادی اشخاص و آزار روحی شدید آن، چندان مناسب به نظر نمی‌رسد. ضمناً غالب مجرمان مشمول ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) مجرمان اتفاقی هستند و در اکثر موارد، رابطه قبلی بین قربانی و مجرم وجود ندارد؛ اما در تعقیب مخفیانه غالباً یک رابطه زمینه‌ای و آشنایی قبلی مانند رابطه کاری بین بزه‌کار و بزه‌دیده وجود داشته و یک نوع سوءاستفاده از موقعیت و اعتماد در آن وجود دارد.

با این توضیحات و دقت نظر در عناصر مادی و معنوی دو رفتار ذکرشده یعنی تعقیب مخفیانه و تعرض و مزاحمت برای اطفال و بانوان در ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) مشخص می‌شود که اساساً این دو رفتار متفاوت از یکدیگر است؛ چراکه مقصود از تعرض و مزاحمت برای اطفال و بانوان این است که مرتکب جرم با حرکات و اعمال توهین-آمیزی، موجب وقوع بی‌حرمتی نسبت به زن و یا کودک شود؛ مانند آنکه فردی مصراً، زن یا کودکی را در معابر و اماکن با الفاظ نامناسب خطاب قرار دهد و با وجود اعتراض و نارضایتی زن و کودک توجهی نکرده و همچنان به اعمال خود ادامه دهد. هتک حرمت زن یا کودک در معابر و اماکن عمومی از جرایم عمدی بوده و وجود قصد مجرمانه برای وقوع عمل توهین‌آمیز یا ایجاد مزاحمت از طرف مرتکب مفروض و بدون نیاز به اثبات است. البته اثبات خلاف این امر از جانب متهم، موجب رفع مسؤولیت کیفری او خواهد شد (زراعت، ۱۳۹۳: ۱۶۳). در حالی که تعقیب مخفیانه دارای عناصر مادی و معنوی متفاوتی است که قبلاً ذکر گردید. بنابراین باید مجازات شدیدتری نسبت به ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) برای آن در نظر گرفت

(حداقل حبس درجه ۶؛ بیش از ۶ ماه تا ۲ سال) تا این مجازات بازدارنده بوده و با جرم ارتكابی متناسب باشد.

### ۱-۳-۴- تکرار و تشدید مجازات تعقیب مخفیانه

تعقیب مخفیانه جرمی ساده است و شخص مرتکب با انجام رفتار ارتكابی واحد تحت عنوان تعقیب‌کننده قابل مجازات می‌باشد؛ از این رو با انجام مکرر رفتار مادی طبیعتاً مجازات شدیدتری برای شخص تعقیب‌کننده اعمال خواهد شد. در تعقیب مجرمانه در صورت احراز شرایط ذیل مجازات فرد تعقیب‌کننده باید تشدید شود:

الف. شخص مسلح به سلاح باشد؛ ب. قربانی کمتر از ۱۵ سال سن داشته باشد؛ ج. امنیت و شرایط آزادی قربانی را نقض کند یا آزادی وی را سلب کند؛ د. قربانی از مأمورین انتظامی حفاظتی یا شاهدی در ارتباط با موضوعی که به تعقیب‌کننده مرتبط بوده، باشد. در صورت احراز شرایط فوق شخص تعقیب‌کننده به مجازات مشدد محکوم می‌شود.

### ۱-۴- قربانی تعقیب مخفیانه

در بررسی بسیاری از پرونده‌های تعقیب مخفیانه، ارتباط قبلی قربانی با شخص تعقیب‌کننده اثبات شده است که غالباً در بستر روابط ذیل قابل تبیین است:

- رابطه صمیمانه با شخص تعقیب‌کننده از جنس مخالف: در این نوع رابطه، غالباً عامل قربانی شدن، زن بودن است (۶۰ تا ۸۰ درصد قربانیان زنان هستند) که به‌طور پیوسته یا گسسته رابطه صمیمی با تعقیب‌کننده مرد داشته و این رابطه قربانیان را در معرض خشونت بیشتری قرار می‌دهد؛ خصوصاً اگر تعقیب‌کننده سابقه کیفری داشته باشد (۳۸ درصد از زنان قربانی توسط همسران فعلی یا سابق خود، ۱۰ درصد به وسیله شریک زندگی فعلی یا سابق و ۱۴ درصد به وسیله دوست پسر سابق یا فعلی خود تحت تعقیب واقع می‌شوند.

(Mullen, 2002: 273)

- دوستان و آشنایان: اغلب قربانیانی که تحت تعقیب واقع می‌شوند، از این دسته هستند. این نوع از روابط شامل تعقیب همسایگان نیز می‌شود.

- تماس‌های حرفه‌ای: قربانیانی هستند که توسط بیماران، مشتریان یا دانشجویانی که با آنان ارتباط حرفه‌ای داشته‌اند، تحت تعقیب قرار گرفته‌اند. حرفه‌های خاصی چون ارائه-دهندگان مراقبت‌های بهداشتی، معلمان و وکلا در معرض خطر بیشتری برای تعقیب هستند.

- تماس با محل کار: تعقیب‌کنندگان این نوع از قربانیان تمایل دارند که آنها را در محل کارشان ملاقات کنند، به این دلیل که آنها کارفرما، کارمند یا مشتری هستند. زمانی که قربانیان تحت تعقیب به محل کار خود می‌آیند، این خطر (تعقیب) نه تنها برای قربانیان بلکه برای امنیت افراد دیگر نیز خطرناک است.

- بیگانگان: این قربانیان معمولاً نمی‌دانند که چگونه تحت تعقیب واقع شده‌اند و معمولاً تعقیب‌کنندگان آنها احساس تحسین و قدرانی از این قربانیان دارند.

- شهرت (معروفیت): اکثر این قربانیان افرادی هستند که به شدت در رسانه‌ها به تصویر کشیده می‌شوند و می‌توانند شامل افرادی مانند سیاستمداران، هنرپیشگان و ورزشکاران باشند. اکثریت قربانیان این نوع تعقیب بین ۱۸ تا ۳۹ ساله هستند. براساس یک مطالعه، اغلب زنان، زنان دیگر را هدف قرار می‌دهند، در حالی که مردان غالباً زنان را تحت تعقیب قرار می‌دهند (۸۷ درصد از اشخاص تعقیب‌کننده توسط قربانیان خود شناسایی شده‌اند که مرد بودند و تنها ۲۳ درصد از قربانیان زن و ۳۶ درصد از قربانیان مرد، توسط بیگانگان تعقیب می‌شوند. (Langhinrichsen, 2002: 88) طبق گزارش ژانویه ۲۰۰۹ وزارت دادگستری ایالات متحده، ۴۳ درصد از قربانیان تحت تعقیب مخفیانه، زنان و ۴۱ درصد مردان هستند. قربانیان مؤنث که تحت تعقیب واقع می‌شوند، به‌طور قابل توجهی بیشتر توسط مردان (۶۷ درصد) تا زنان (۲۴ درصد) مورد تعقیب قرار می‌گیرند (در موارد بررسی شده توسط دادگاه منطقه پرو Prerov، ۹۰ درصد از قربانیان زن بودند). درخصوص چگونگی نقش جنسیت در موضوع تعقیب مخفیانه، می‌توان گفت زنان در مقایسه با مردان بیشتر در معرض تعقیب مخفیانه قرار می‌گیرند.

## ۲- انواع تعقیب

پیش از تبیین انواع تعقیب باید به نکته‌ای در باب توهم تعقیب اشاره نمود. روان‌شناسان افراد را اغلب به دو دسته تقسیم می‌کنند که شخص تعقیب‌کننده در یکی از این دو دسته قرار می‌گیرد: روانی و غیرروانی. برخی از تعقیب‌کننده‌ها ممکن است دارای اختلالات روان‌پریشی مانند اختلالات وهمی یا اسکیزوفرنی باشند و همچنین ممکن است اختلالاتی نظیر افسردگی عمده، اختلال تنظیم یا وابستگی به مواد و نیز اختلالات شخصیتی را دارا باشند (Varsamis, et al, 1972: 673). علاقه مردم به تعقیب موجب ترویج ادعاهای دروغین می‌شود، از جمله این ادعاها، ادعای تحت تعقیب بودن فرد می‌باشد که علت رنج بردن فرد از یک بیماری وهمی و خیالی است. در بسیاری از موارد که افراد ادعا می‌کنند که تحت تعقیب واقع شده‌اند، این ادعا نادرست و غلط بوده و اکثر این ادعاها ساخته ذهنی قربانیان کاذب می‌باشد (Brown, 2008:167). توهّمات تعقیبی نوعی از توهم است که شخص با تأثیرپذیری از آن به این باور می‌رسد که تحت تعقیب واقع می‌شود. در واقع این توهّمات ناخودآگاه مجموعه‌ای از شرایط بدی است که افراد مبتلا به آن بر این باورند که تحت تعقیب و مورد آزار و اذیت قرار می‌گیرند که به‌طور خاص شامل دو حالت است:

- فرد فکر می‌کند که آسیب اتفاق افتاده یا در حال وقوع است یا اتفاق خواهد افتاد.
- فرد فکر می‌کند که شخص تعقیب‌کننده قصد دارد به او صدمه بزند.

طبق گزارش DSM-(IV-IT) توهّمات تعقیبی از شایع‌ترین شکل توهّمات در اسکیزوفرنی پارانوئید هستند. (جایی که شخص معتقد است مورد آزار و اذیت واقع می‌شود، پیگیری می‌شود (تحت تعقیب)، فریب می‌خورد، جاسوسی یا مورد تمسخر واقع می‌شود (Diagnostic and Statistical manual of mental disorder DSM\_IV 2000). اغلب آنچه که در اختلال اسکیزوآفرینیک دیده می‌شود یکی از مهم‌ترین خصوصیات زیرمجموعه‌ای از آزار و شکنجه‌های فکری است. آزار و اذیت‌های وهمی و خیالی ممکن است در بخش بیماران دوقطبی، سوء مصرف مواد و موارد بسیار شدید

افسردگی با خصوصیات روان‌پریش بروز یابند، به‌ویژه زمانی که در ارتباط با بیماران دوقطبی است. طی گزارشات رفتارهای تعقیبی که گزارش نادرست و اشتباه نام گرفته‌اند، اکثر این گزارشات ناشی از وهم و خیال گزارشگر بوده است (Sheridan & Blaauw, 2004).

تعقیب مجرمانه به عنوان یک پدیده جنایی به اعتبار شخصیت مرتکب یا وسیله ارتکاب جرم به تعقیب فیزیکی، تعقیب سایبری، تعقیب گروهی و تعقیب سیاسی تقسیم می‌شود.

### ۲-۱- تعقیب فیزیکی

در این نوع تعقیب، مرتکب بدون استفاده از هرگونه وسایل الکترونیکی، به‌صورت فیزیکی به تعقیب شخص می‌پردازد. شخص تعقیب‌کننده به‌طور واضح و مشخص با عمل و رفتار خویش شخص قربانی را متوجه می‌سازد که او را تحت کنترل و نظارت قرار داده است.

### ۲-۲- تعقیب سایبری

استفاده از تکنولوژی برای تعقیب دیگری (Cyberstalking) نامیده می‌شود. تعقیب سایبری عبارت است از استفاده از رایانه‌ها یا دیگر تکنولوژی‌های الکترونیکی برای تعقیب نامحسوس فرد. (مثل استفاده از اینترنت، ایمیل یا دیگر ارتباطات الکترونیکی برای تعقیب شخص نمونه‌هایی از تعقیب سایبری عبارتند از: ارسال ایمیل یا نامه‌های ناخواسته ترسناک یا ناامن برای شخص، پیام متنی یا پیام فوری، آزار و اذیت یا تهدید شخص در رسانه‌های اجتماعی همچون واتساپ و تلگرام، ردیابی با استفاده از اینترنت و رایانه و استفاده از تکنولوژی‌هایی مانند GPS برای ردیابی مکان شخص قربانی.

شخص تعقیب‌کننده برای ارتکاب جرم علیه قربانیان هدفمند خود، استفاده از ابزارهای الکترونیکی و آنلاین را ترجیح می‌دهد. تعقیب سایبری با استفاده از اینترنت یا دیگر وسایل الکترونیکی برای تعقیب یا آزار و اذیت یک شخص، گروه یا سازمان است. این نوع تعقیب ممکن است شامل انتشار اتهامات دروغین در فضای مجازی باشد. بسیاری از این افراد

### ۲-۳- تعقیب گروهی

تعقیب گروهی به این معنا است که تعقیب قربانی توسط بیش از یک نفر و به صورت هماهنگ واقع می‌شود. در این تعقیب اشخاصی که گروهی اقدام به تعقیب می‌کنند ممکن است اهداف معینی داشته باشد یا اهداف متفاوتی از تعقیب قربانی مورد نظر داشته باشند. طبق گزارش وزارت دادگستری آمریکا تعداد زیادی از افرادی که حوادث و وقایع تعقیب را گزارش داده‌اند ادعا می‌کنند که بیش از یک نفر آنها را مورد تعقیب قرار داده است. ۱۸/۲ درصد گزارش کرده‌اند توسط دو نفر و ۱۳/۱ درصد توسط سه نفر یا بیشتر تحت تعقیب قرار گرفته‌اند. این گزارشات قابل تعمیم به ادعای کسانی که توسط چند نفر به صورت جداگانه تحت تعقیب واقع می‌شوند، نیست. طی گزارشی از طریق بررسی پیگیری قربانیان در کشور آمریکا در ۵ درصد از مواردی که تعقیب در حال وقوع است، بیش از یک تعقیب‌کننده وجود دارد. ۴۰ درصد از قربانیان طی گزارش گفته‌اند که دوستان یا خانواده تعقیب‌کننده‌های آنها نیز در تعقیب مداخله داشته‌اند.

### ۲-۴- تعقیب سیاسی

در سال ۲۰۰۲ میلادی آکادمی انجمن ملی قربانیان، شکل دیگری از تعقیب را تحت عنوان تعقیب سیاسی تعریف کرد. در مقایسه با دیگر انواع تعقیب، تعقیب‌کننده‌های مذکور به دنبال ارتباط شخصی با قربانیان خود نیستند بلکه آنها را مجبور می‌کنند تا از طریق آنها به اهداف خود برسند. تعقیب‌کننده سیاسی قصد دارد دستور کار سیاسی خود را با استفاده از تهدید و ارباب برای رسیدن به هدف خود برای متوقف کردن و یا درگیر شدن در فعالیت‌های خاص صرف نظر از رضایت قربانی به انجام برساند.

### ۳- تعقیب مخفیانه در قوانین کیفری کشورهای مختلف

جرم تعقیب مخفیانه به صورت مستقل در حقوق کیفری ایران مورد توجه قانون‌گذار نبوده است و تنها برخی مصادیق آن به صورت پراکنده در چند ماده جرم‌انگاری شده است، اما در قوانین کیفری کشورهای مختلف، این موضوع به دلیل آن، به صورت‌های مختلفی جرم‌انگاری شده است. در برخی از کشورها مانند آلمان، این جرم تعریف شده و در برخی کشورها

سعی می‌کنند به شهرت قربانیان خود آسیب برسانند و دیگران را علیه آنها ترغیب کنند. آنها اطلاعات نادرستی درباره قربانیان در وبسایت‌ها ارسال می‌کنند و حتی ممکن است وبسایت‌ها، وبلاگ‌ها یا صفحات کاربری جعلی به اسم قربانیان را برای این منظور راه‌اندازی کنند. آنها اتهامات مربوط به قربانی را به گروه‌های خبری، چت‌روم و یا سایت‌های دیگر که مشارکت‌های عمومی مانند ویکی‌پدیا یا Amazon را ارائه می‌دهند، ارسال می‌کنند.

نظارت بر فعالیت‌های آنلاین قربانی و تلاش برای ردیابی آدرس IP وی برای جمع‌آوری اطلاعات بیشتر (Farlane & Bocij, 2003:3) سرقت هویت، تهدید، خرابکاری، درخواست برای انجام عمل جنسی یا گردآوری اطلاعاتی که ممکن است برای تهدید یا آزار و اذیت مورد استفاده قرار گیرد، تلاش برای دسترسی به اطلاعات شخصی قربانی از طریق دوستان، خانواده و همکاران کاری وی و تبلیغ یا استخدام کارآگاه خصوصی برای کسب اطلاعات در اینترنت از جمله شگردهای این نوع تعقیب است.

در این نوع تعقیب شخص تعقیب‌کننده ممکن است یک غریبه آنلاین یا فردی باشد که با شخص قربانی سابقاً دارای رابطه‌ای دوستانه یا صمیمانه بوده است. تعقیب سایبری اغلب با پیگیری بدون وقفه یا آنلاین همراه است که در تعدادی از مناطق مثل کالیفرنیا هر دو تخلف کیفری محسوب می‌شود. (Spitzberg, et al, 2002: 72) تعقیب سایبری یک تخلف جزایی است که تحت قوانین ضدتعقیب، آزار و اذیت قابل مجازات می‌باشد. این تعقیب یک حمله مبتنی بر تکنولوژی و فناوری بر روی یک فرد است که به طور خاص به دلیل خشم، انتقام یا کنترل مورد حمله قرار گرفته است. این تعقیب می‌تواند انواع مختلفی از جمله تعقیب، آزار، اذیت یا تحقیر قربانی را شامل شود. (Bocij, 2004: 90) خالی کردن حساب‌های بانکی یا کنترل‌های اقتصادی دیگر مانند خراب کردن امتیاز اعتبار قربانی، آزار خانواده و دوستان تاکتیک‌های دیگری برای ترساندن قربانی است.

اشخاص» ذکر شده‌اند که برخی از آنها که از مصادیق تعقیب مخفیانه می‌باشد که در ادامه ذکر می‌شوند.

ماده ۱-۲۲۶ قانون مجازات فرانسه بیان می‌کند: «اقدام به هر رفتاری با هر وسیله‌ای که به‌طور عمدی منجر به تعرض به آرامش زندگی خصوصی دیگری شود، در صورتی که به یکی از روش‌های ذیل انجام شود، تا یک سال حبس و تا ۴۵ هزار یورو جزای نقدی مجازات دارد:

الف. ثبت، ضبط و یا غصب یا انتقال سخنان دیگری که خصوصی یا محرمانه بوده است بدون رضایت صاحب آن؛  
ب. ثبت و ضبط یا انتقال تصویر شخصی که در یک مکان خصوصی یافت می‌شود، بدون رضایت او».

به نظر می‌رسد این رفتارها به نوعی با تعقیب مخفیانه مرتبط بوده و می‌تواند برخی از مصادیق آن باشد که با آن ملازمه دارد.

ماده ۲-۳۲-۲۲۲ قانون مجازات فرانسه در خصوص تعذیب روانی<sup>۳</sup> اشعار می‌دارد: «عمل تعذیب دیگری با اقدامات مکرر با هدف یا منظور ایجاد آثار مخرب بر شرایط کاری که مقدمه تعرض به حقوق و کرامت شخص می‌باشد و سلامت جسمی یا روانی را مختل کند و یا آینده شغلی او را در معرض خطر قرار می‌دهد مستوجب ۱ سال حبس ساده و ۱۵ هزار یورو جزای نقدی است».

ماده ۱-۱۵-۲۲۲ این قانون اعلام می‌دارد: «هر کس در زمان-های مختلف و در یک مکان مشخص اقدام به تعقیب یا (کمین-نشینی) نسبت به یک مستخدم دولت اعم از مأمور پلیس ملی، عضو ژاندارمری، یکی از کارکنان اداره زندان‌ها و یا هر شخصی که متصدی یک خدمت عمومی است و یا یک آتش‌نشان غیرنظامی یا نظامی یا یک متصدی حمل و نقل عمومی مسافر، برای هدف مشخص توسط یک یا چند نفر با توجه به سمت و شغل آنها نماید و هدفش متعهد شدن به او (مرتکب)، در ارتباط با انجام وظایف و مأموریت شخص مورد تعقیب باشد و این رفتار همراه با خشونت بوده و یا مرتکب قربانی را با سلاح تهدید کند، در این صورت به پنج سال حبس و ۷۵ هزار یورو جزای نقدی محکوم می‌شود».

تنها مصادیق آن مورد توجه قرار گرفته است که به چند نمونه از قوانین کشورها در ادامه اشاره می‌شود.

### ۳-۱- انگلستان

اعمال مجازات آزار و اذیت در انگلستان موجب شد قانون حمایت در برابر آزار و اذیت در سال ۱۹۹۷ میلادی<sup>۱</sup> به اجرا درآید. با تصویب این قانون انجام هر نوع رفتاری که موجب آزار و اذیت دیگری شود، جرم محسوب شده و مجازات شش ماه حبس در قبال مرتکب اعمال می‌شود. در انگلستان ممکن است مسئولیت در خصوص آزار و اذیت ناشی از تعقیب زمانی اتفاق بیفتد که قربانی در اثر این آزار و اذیت یا به اصطلاح دیگر تعقیب از آسیب ذهنی و جسمی رنج ببرد. در سال ۲۰۱۲ میلادی در زمان نخست وزیری دیوید کامرون دولت قصد تصویب قانونی خاص در خصوص تعقیب مجرمانه را داشت که در می ۲۰۱۲ میلادی قانون حمایت از آزادی (جرمانگاری جرم تعقیب) تصویب شد. با قرار دادن این جرم ذیل قانون حمایت از آزار و اذیت سال ۱۹۹۷ میلادی هرگونه اقدام تعقیبی فرد از جمله تماس گرفتن یا تلاش برای برقراری ارتباط با شخص با هر وسیله‌ای، انتشار هرگونه مطلب یا بیانیه یا سایر مطالب مربوط به ارتباط با شخص، نظارت بر اعمال او، ایمیل یا هر شکل دیگری از ارتباطات الکترونیکی با شخص در هر مکانی (خصوصی یا عمومی) و تماشا یا جاسوسی بر فرد تحت این بخش از قانون قرار گرفت. با الحاق قانون حمایت از آزادی سال ۲۰۱۲ میلادی به قانون حمایت از آزار و اذیت سال ۱۹۹۷ بخش ۴ (a) این قانون تحت عنوان تعقیب که شامل ترس، زنگ خطر، ناراحتی شدید یا آزار و اذیت روحی و جسمی است، نام گرفت. طی گزارشی از ماتینسون و بود<sup>۲</sup> در انگلستان ۴۳ درصد از قربانیان تعقیب، مرد و ۵۷ درصد زن بودند (Chaplin, et al, 2011: 22).

### ۳-۲- فرانسه

در قانون مجازات فرانسه برخی عناوین مجرمانه در فصل دوم تحت عنوان «تعرض علیه تمامیت جسمانی یا روانی

<sup>1</sup> - Protection of Harassment 1997

<sup>2</sup> - Budd and Mattinson

<sup>3</sup> - Leharce'lement Moral

## ۳-۳- آلمان

در قانون مجازات آلمان ماده ۲۳۸ به تعقیب مجرمانه اشاره داشته و بیان می‌دارد: «الف. هرکس برخلاف قانون شخصی را از طریق ۱. جستجوی محل سکونت، ۲. اقدام به برقراری تماس با او از طریق ابزارهای مخابراتی یا سایر تجهیزات ارتباطی یا از طریق اشخاص ثالث، ۳. سوءاستفاده از اطلاعات شخصی او با هدف سفارش کالا یا خدمات برای او یا زمینه‌سازی ارتباط اشخاص ثالث با او، ۴. تهدید قربانی یا یکی از نزدیکان او به قتل، قطع عضو، آسیب جسمی یا محرومیت از آزادی و یا ۵. ارتکاب اعمال مشابه، مخفیانه تعقیب کند و به وسیله این رفتار مجرمانه در زندگی شخصی قربانی اختلال ایجاد کند به جزای نقدی یا حداکثر سه سال حبس محکوم خواهد شد.

ب. در صورتی که تعقیب‌کننده، قربانی یا یکی از نزدیکان و یا بستگان او را در خطر مرگ یا صدمه شدید قرار دهد، به سه ماه تا پنج سال حبس محکوم خواهد شد.

ج. در صورتی که رفتار تعقیب‌کننده منجر به مرگ قربانی یا یکی از نزدیکان یا بستگان او شود، به یک تا ۱۰ سال حبس محکوم می‌شود.

د. موارد مذکور در بند الف تنها با درخواست شاکی قابل تعقیب خواهد بود، مگر اینکه مقام تعقیب با توجه به وظایف خود تعقیب جرایم مذکور را با توجه به مصالح عمومی ضروری تشخیص دهد».

در یک شهر متوسط آلمان<sup>۱</sup> میزان شیوع تعقیب تقریباً ۱۲ درصد گزارش شده است (Dressing, et al, 2005: 171).

## ۳-۴- آمریکا

ایالت کالیفرنیا اولین دولت در ایالات متحده است که در سال ۱۹۹۱ میلادی عنوان تعقیب مخفیانه را جرم‌انگاری کرد. اولین قانون ضدتعقیب در ایالات متحده، کدگذاری قانون مجازات کالیفرنیا بخش ۹، ۶۴۶ توسط قاضی جان واتسون<sup>۲</sup> توسعه داده شد. واتسون همراه با نماینده کنگره ایالات متحده آمریکا (ادویس) این قانون را در سال ۱۹۹۰ معرفی کرد. همچنین در سال ۱۹۹۰ میلادی اداره پلیس لس آنجلس (LAPD) اولین واحد مدیریت تهدید ایالات متحده را آغاز کرد. طی سه سال بعد، هریک از ایالات‌های ایالات متحده به

دنبال آن بودند که جرم تعقیب مخفیانه را تحت عناوین مختلفی مانند آزار و اذیت جنایی یا تهدید جنایی جرم‌انگاری کنند. در برخی ایالات آمریکا (ایالت پنسیلوانیا) تعقیب مستلزم سوءنیت خاص شخص «قصد آزار و اذیت یا مزاحمت» است. بنابراین در تعقیب به قصد کنجکاوی، انتساب عمل مجرمانه به شخص فاقد وجهه قانونی است (صبوری پور، ۱۳۹۰).

۳۸ص). همچنین تصویب قانون حمایت از حریم شخصی رانندگان (DPPA) در سال ۱۹۹۴ میلادی پاسخی در برابر سوءاستفاده از اطلاعات رانندگان به عنوان فعالیت جنایی محسوب شد (نمونه‌های برجسته از جمله تعقیب سالدانا و شافر، دولت‌ها را از افشای اطلاعات شخصی رانندگان بدون اجازه وزارت امور وسایل نقلیه ممنوع کرد).

از سال ۲۰۱۱ میلادی تعقیب در بخش a ۱۲ قانون عدالت نظامی (VCMJ) جرم شناخته شده است که این قانون در تاریخ اکتبر ۲۰۰۷ میلادی تصویب شد. مرکز ملی قربانیان جنایات که به تازگی آمارهای خود را منتشر کرده، نشان می‌دهد که سالانه بیش از ۱۰۰۶۹۷۰ زن و ۳۷۰۹۹۰ مرد در ایالات متحده تحت تعقیب قرار می‌گیرند. ۵۹ درصد از قربانیان زن و ۳۰ درصد از قربانیان مرد هستند که توسط شریک صمیمی خود تحت تعقیب واقع شده‌اند (Baun, et al, 2009: 7). در ایالات متحده علاوه بر جرم تعقیب، قانون پیشگیری از تعقیب (به ویژه در ایلینویز Illinois) بحث برانگیز است. طبق گزارشی میزان شیوع تعقیب ۸ درصد در زنان و ۲ درصد در مردان است. ۱ درصد از زنان و ۴ درصد از مردان مورد پیمایش (طی دوره دوازده ماهه قبل از پیمایش) به قصد مزاحمت و آزار تعقیب شده بودند. اجمالاً اینکه ۷۸ درصد از قربانیان، زنان و ۲۲ درصد مردان بودند. در ایالات دیگر، جرم تعقیب تحت عناوین مختلفی از سال ۱۹۹۳ جرم‌انگاری شده که در ذیل به چند ایالت اشاره خواهیم نمود.

## ۳-۴-۱- کالیفرنیا

در کالیفرنیا اولین بار در سال ۱۹۹۰ میلادی شخص تعقیب‌کننده به عنوان مجرم شناخته و قوانین مربوط به تعقیب تصویب شد. در قانون مجازات کالیفرنیا بخش ۶۴۶۰۹ تعقیب این گونه تعریف شده است: «مکرر، آگاهانه و مخرب به دنبال

<sup>۱</sup> - Mannheim

<sup>۲</sup> - Judge John Watson

به صورت متعارف و معقول از امنیت خود و خانواده اش هراس داشته باشد. در ایالت تگزاس تعقیب تحت عنوان جنایت جرم‌انگاری گردیده است.

### ۳-۴-۴- واشنگتن

بخش ۱۱۰، ۹ A.۴۶ قانون مجازات ایالت واشنگتن به جرم-انگاری جرم تعقیب مخفیانه پرداخته است. در این بخش این-گونه ذکر شده است که «شخص به طور مکرر و آگاهانه اقدام به آزار و اذیت و یا تعقیب فرد می‌کند و موجب ترس و هراس فرد می‌شود و شخص مرتکب از انجام عمل تعقیب قصد ترس، ارباب و یا آزار و اذیت با هدف نامشروعی را دارد».

### ۳-۴-۵- مریلند

در این ایالت چنانچه شخص موضوع رفتاری نظارتی یا کنترلی قرار بگیرد که احساس کند شخص تعقیب‌کننده قصد صدمه جسمانی یا مرگ قربانی را دارد، تعقیب‌کننده به حداکثر پنج سال حبس و ۵۰۰۰ دلار جزای نقدی محکوم می‌شود.

### ۳-۵- استرالیا

در قانون مجازات استرالیا تعقیب مخفیانه این گونه تعریف شده است: «تعقیب دیگری به قصد ترساندن وی یا شخص ثالث». هر ایالت استرالیا مقررات مخصوص خود را که در دهه ۱۹۹۰ میلادی تصویب کرده‌اند، به اجرا درمی‌آورد. کوینزلند<sup>۱</sup> اولین ایالتی بود که اقدام به جرم‌انگاری تعقیب مخفیانه کرد. در این ایالت حداقل مجازات برای تعقیب دیگری، جریمه است. قوانین ضد تعقیب (پیشگیری از تعقیب) در استرالیا ویژگی‌های قابل توجهی دارند. برخلاف بسیاری از حوزه‌های قضایی ایالات متحده آنها نیازی به قربانی شدن در نتیجه رفتار و احساس ترس و یا ناراحتی و آزار و اذیت ندارند و صرف اینکه شخص معقول و متعارف چنین احساسی را داشته باشد، برای اعمال مجازات کافی است. در برخی از ایالات قوانین ضد تعقیب خارج از سرزمین اعمال می‌شود به این معنی که یک فرد می‌تواند متهم به تعقیب شود، اگر شخص تعقیب‌کننده یا قربانی تبعه دولت مربوطه باشند. طبق نظرسنجی انجام شده در استرالیا ۲۳ درصد از مردم استرالیا تحت تعقیب قرار می‌گیرند (Mullen, et al, 2002:11).

شخصی رفتن یا آزار و اذیت دیگران و ایجاد اعتماد با قصد قرار دادن شخص در ترس متعارف برای آسیب و تهدید امنیت وی و خانواده اش (Smith, et al, 2011:22). میزان مجازات جرم تعقیب در کالیفرنیا یک سال حبس و ۱۰۰۰ دلار جزای نقدی است.

### ۳-۴-۲- نیویورک

بر اساس کدگذاری بخش ۲۶، ۲۴۰ و ۱۲۰:۳۱ قانون مجازات ایالت نیویورک، تعقیب مجرمانه مورد اشاره قرار گرفته است. در این ایالت تعقیب به چهار درجه تقسیم شده است: در تعقیب درجه ۴ شخص عمداً و با هدف نامشروع رفتاری را انجام می‌دهد که موجب ترس شخص از آسیب دیدن خود یا اعضای خانواده اش می‌شود یا باعث آسیب رساندن به سلامت ذهنی و عاطفی قربانی یا خانواده اش خواهد شد. همچنین موجب ایجاد ترس‌های متعارف می‌شود که مشاغل یا کسب و کار قربانی را تهدید می‌کند. تعقیب درجه ۳ همانند درجه ۴ است، اما در این نوع، قربانی ترس معقولی از آسیب فیزیکی یا آسیب جدی جسمی دارد. تعقیب درجه ۲ همانند درجه ۳ است اما در این نوع تعقیب، مجازات شخص در صورت دارا بودن شرایط آتی تشدید خواهد شد: مداخله سلاح، در صورتی که قربانی ۱۴ سال یا کمتر سن داشته باشد و یا قربانی هنرپیشه‌ای ۲۱ ساله باشد. تعقیب درجه ۱ همانند درجه ۲ و ۳ بوده اما در تعقیب درجه ۱ آسیب فیزیکی عمدی به قربانی وجود دارد.

میزان مجازات در ایالات نیویورک در درجه ۴ و ۳ با توجه به اینکه جنحه در نظر گرفته می‌شود، شخص به جزای نقدی و مجازات حبس یا جزای نقدی و در درجه یک با توجه به اینکه جنایت تلقی می‌شود، مرتکب به مجازات سنگین‌تری محکوم خواهد شد.

### ۳-۴-۳- تگزاس

در کدگذاری (ماده) بخش ۴۲، ۰۷۲ از قانون مجازات تگزاس شخص تعقیب‌کننده مرتکب عملی در خصوص شخص خاصی به طور آگاهانه می‌شود و قربانی مطلع می‌شود که او را به عنوان تهدید تحت نظر دارد و باعث ترس و وحشت وی می‌شود و همچنین موجب آن خواهد شد که شخص قربانی

<sup>1</sup> - Queensland

توهین نماید، به حبس از ۲ تا ۶ ماه و تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد». در حالی که ماده مذکور مختص قربانیان زن و یا اطفال می‌باشد، قطعاً اگر بزه‌دیده مرد باشد یا اینکه مزاحمت در معابر یا اماکن عمومی نباشد و یا اینکه تعقیب مخفیانه به گونه‌ای باشد که مصداق تعرض، توهین، اعمال خلاف شئون و یا مزاحمت نباشد، نمی‌توان به این ماده استناد کرد و در موارد مذکور، خلأ قانونی وجود دارد.

### ۳-۶-۲- رویه قضایی

در رویه قضایی در خصوص تعقیب مخفیانه و جرم‌انگاری آن صراحتی وجود ندارد. تنها یک نظریه مشورتی به شماره ۷/۵۹۸۴-۱۰/۱۳۷۳ از اداره حقوقی قوه قضاییه اعلام شده است با این مضمون که: «اگر کسی به قصد مزاحمت خانمی را در خیابان تعقیب کند، این تعقیب می‌تواند از مصادیق ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی باشد». طبق این نظریه مشورتی، تعقیب جزء مزاحمت تلقی شده چرا که این تعقیب قسمتی از آزادی رفت و آمد این خانم را مورد تعرض و خدشه قرار داده است. لیکن در مصادیق دیگر مانند تعقیب و رهگیری فعالیت‌های اشخاص در فضای مجازی همچنین تعقیب بزه‌دیده مذکور و نیز تعقیب مخفیانه‌ای که به صورت نامحسوس اتفاق بیفتد که شخص قربانی از تحت کنترل بودن خود مطلع نشود یا تعقیب مقید به اماکن عمومی یا معابر، که در ماده ۶۱۹ به این قیود تصریح شده، نباشد، از شمول ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) و نظریه مشورتی مذکور خارج است.

### نتیجه‌گیری

برخی رفتارها تمامیت جسمانی اشخاص را به خطر می‌اندازد اما در مقابل رفتارهایی هستند که شخصیت معنوی دیگری را مورد تعرض قرار می‌دهد. نمونه‌ای از این رفتارها تعقیب مخفیانه است که مورد بی‌توجهی قانون‌گذار ایران قرار گرفته و جرم‌انگاری نشده است. برخلاف ایران بسیاری دیگر از کشورها صرف نظر از نظام حقوقی حاکم بر آنها، انواع رفتارهای مشمول تعقیب مخفیانه را صراحتاً مورد جرم‌انگاری قرار داده‌اند. در این مقاله جرم تعقیب مخفیانه در قوانین کیفری چند کشور که برخی مبتنی بر نظام رومی ژرمنی و برخی دیگر نظام کامن‌لا هستند، مورد بررسی قرار گرفت.

همچنین بر اساس گزارش مربوطه ۸۶ درصد قربانیان تعقیب مخفیانه، زن و ۸ درصد مرد بوده‌اند و زنان عمدتاً توسط مردان تعقیب شده‌اند، درحالی که مردان غالباً توسط مردان دیگر تحت تعقیب واقع شده‌اند (Stieger, et al, 2008: 235). در ۷۰ درصد از موارد تعقیب‌کنندگان برای قربانیان شناخته شده بودند که در ۴۰ درصد همسر سابق قربانی، ۲۳ درصد دوست یا آشنا و ۱۳ درصد همکار شخص قربانی در محل کار وی بود (Purcell, et al, 2002: 8). در این ایالت هیچ تفاوت خاصی میان حادثه تعقیب در مناطق شهری و روستایی نیست. اکثر ایالت‌های استرالیا راهکارهایی را برای جلوگیری یا پیشگیری از تعقیب فراهم می‌کنند که نقض آنها به عنوان یک جرم جنایی قابل مجازات است.

### ۳-۶-۱- ایران

تعقیب مخفیانه با وجود اهمیتی که در برهم زدن امنیت روانی قربانیان و به تبع نظم عمومی دارد، در حقوق کیفری ایران جرم‌انگاری نشده است. البته برخی از مصادیق جرم تعقیب مخفیانه که در کشورهای دیگر زیرمجموعه تعقیب مخفیانه می‌باشند، مانند تهدید یا ایجاد مزاحمت برای زنان و اطفال، به صورت مستقل جرم می‌باشند، لیکن برخی دیگر از مصادیق شایع این جرم مانند تعقیب و کنترل و ردگیری یا پیگیری رفت و آمد و یا رفتارهای یک شخص در فضای حقیقی یا مجازی باید جرم‌انگاری شوند.

### ۳-۶-۱- قوانین موضوعه

در قوانین کیفری ایران برخی مصادیق تعقیب مخفیانه به عنوان رفتاری مستقل جرم‌انگاری شده است. برخی این جرم را از مصادیق جرم مزاحمت موضوع ماده ۶۱۹ قانون تعزیرات دانسته‌اند (صبوری‌پور، ۱۳۹۰: ص 30)، درحالی که با بررسی و تحلیل ارکان جرم تعقیب مخفیانه مشخص شد این جرم ماهیتی مستقل از جرم مزاحمت دارد و مزاحمت تنها یکی از مصادیق تعقیب مخفیانه می‌باشد. لیکن با توجه به اصل قانونی بودن جرم و مجازات و تفسیر منطقی قوانین کیفری به نفع متهم، تفسیر تعقیب مخفیانه ذیل ماده مذکور، اجتهاد در برابر نص است، زیرا ماده مذکور صراحتاً اعلام می‌دارد: «هرکس در اماکن عمومی یا معابر متعرض یا مزاحم اطفال یا زنان بشود یا با الفاظ و حرکات مخالف شئون و حیثیت به آنها

تعقیب مخفیانه به علت جنبه عمومی آن بسیار حائز اهمیت است و قانون‌گذار که معمولاً مجازات را برای اموری در نظر می‌گیرد که مخل نظم عمومی باشد و غالباً در مرحله اول نقض حقوق عمومی و سپس حقوق خصوصی افراد را مورد توجه قرار می‌دهد، باید در مسأله تعقیب مخفیانه که هر دو جنبه حقوق خصوصی اشخاص و نظم عمومی و احساس ناامنی ناشی از این رفتار در جامعه وجود دارد، اقدام به جرم‌انگاری نماید و حتی گاهی گذشت شاکي و عدم شکایت وی نباید موجب بی‌توجهی قانون به جنبه عمومی آن شود.

قانون‌گذار تنها برخی مصادیق محدود از مصادیق تعقیب مخفیانه را مانند تهدید به قتل (موضوع ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) یا مزاحمت برای زنان و اطفال (موضوع ماده ۶۱۹ قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات) آن هم در صورتی که بزه‌دیده زن یا طفل بوده و رفتار فیزیکی در اماکن عمومی یا معابر باشد، جرم‌انگاری کرده است؛ در حالی که مفهوم تعقیب مخفیانه می‌تواند مصادیق متنوعی داشته باشد؛ مثلاً تمسخر خانمی توسط یک فرد قطعاً آثار روحی و روانی کمتری در مقایسه با تعقیب همین خانم در مدت زمانی طولانی دارد. بنابراین تعقیب مخفیانه دیگری، چه در فضای حقیقی و چه در فضای مجازی، به علت اینکه ممکن است آثار و نتایج بسیار زیان‌بار روانی بر جای بگذارد، لازم است به‌صورت ویژه و برای تمامی قربانیان، نه فقط یک جنس خاص مانند زنان، مورد جرم‌انگاری واقع شود. موارد ویژه و مشدد آن نیز باید در قانون تصریح شود، به‌عنوان مثال، چنانچه قربانی کمتر از ۱۵ سال داشته باشد یا زن باشد یا از مستخدمان دولتی باشد، باید مجازات این جرم تشدید شود. پیشنهاد می‌گردد جهت حمایت و تأمین سلامت روانی اشخاص و احساس امنیت آنها با توجه به اصل قانونی بودن جرم و مجازات، تمامی مصادیق مفهوم تعقیب مخفیانه به‌صورت صریح مورد جرم‌انگاری قرار گیرد و با توجه به اینکه در برخی کشورها علاوه بر اعمال کیفر، حمایت‌های غیرکیفری نیز در قبال قربانیان اعمال می‌شود، بهتر است در حقوق کیفری ایران نیز در خصوص این نوع جرایم، معاضدت‌های غیرکیفری (مانند ارجاع شخص

بزهکار به مراکز مشاوره و روان‌شناختی) نیز مورد توجه قانون‌گذار قرار گیرد.

**ملاحظات اخلاقی:** موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانت‌داری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردید.

**تعارض منافع:** تدوین این مقاله، فاقد هرگونه تعارض منافی بوده است.

**سهم نویسندگان:** نگارش مقاله به‌صورت مشترک توسط نویسندگان انجام گرفته است.

**تشکر و قدردانی:** از تمام کسانی که ما را در تهیه این مقاله یاری رسانده‌اند، سپاسگزاریم.

**تأمین اعتبار پژوهش:** این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی سامان یافته است.

### منابع و مأخذ

#### الف. منابع فارسی

- الهام، غلامحسین و برهانی، محسن (۱۳۹۷). *درآمدی بر حقوق جزای عمومی (واکنش در برابر جرم)*. تهران: انتشارات میزان.

- بستانی، فؤاد افرام (۱۳۷۵). *فرهنگ ابجدی عربی-فارسی*. مترجم علیرضا مهیار، تهران: انتشارات اسلامی.

- زراعت، عباس (۱۳۹۲). *جرایم علیه اشخاص*. تهران: انتشارات جنگل.

- شامبیاتی، هوشنگ (۱۳۹۲). *حقوق جزای عمومی*. جلد اول، تهران: انتشارات مجد.

- صبوری پور، مهدی (۱۳۹۰). «حمایت کیفری از زنان واطفال در برابر مزاحمت». *فصلنامه اطلاع‌رسانی حقوقی* (۲۵): ۲۵-۴۹.

- صفی پور، عبدالرحیم بن عبدالکریم (بی‌تا). *منتهی‌الارب فی لغه العرب*. تهران: انتشارات سنایی.

Australian community". *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*: 36(1): 114-120.

- Sheridan, David & Blaauw, Johan (2004). "Collapsing across two studies that examined 40 British and 18 Australian false reports (as determined by evidence overwhelmingly against their/ claims)". *criminology journal*, 22(9): 8-11.

- Smith, K; Chaplin, R & Flatley, J (2011). "Crime in England and Wales". *Home office journal*, 66(12): 22-26.

- Spitzberg, B & Hoobler, G (2002). "Cyber Stalking and the technologies of interpersonal terrorism". *New Media & society journal*, 1(4):71-92.

- Stieger, S; Burger, Ch & Schild, A (2008). "Life time prevalence and impact of stalking: Epidemiological data from Eastern Austria". *The European Journal of Psychiatry*, 22(4): 235-241.

- Varsamis, J; Adamson, JD & Sigurdson, W.F. (1972). "Schizophrenics with Delusions of poisoning". *The British Journal of psychiatry*, 121(565): 673-675.

- معین، محمد (۱۳۵۰). فرهنگ معین. تهران: انتشارات امیرکبیر.

#### ب. منابع انگلیسی

- Baun, K; Catalano, Sh & Rand, M (2009). *Stalking Victimization in the united states*. Washington: United States Department of Justice, Bureau of Justice statistics.

- Bocij, P (2004). *Cyberstalking: Harassment in the Internet Age and how to Protect your family*. Oxford: Green wood Publishing Group.

- Brown, S.A (2008). "The Reality of persecutory Belief". *Ethical Human Psychology and psychiatry journal*: 10(3): 163-178.

- Dressing, H; Kuehner, Ch & Gass, Peter (2005). "Lifetime prevalence and impact of stalking in a European population: Epidemiological data from a middle-sized German city". *British Journal of Psychiatry*, 187 (21): 168-172.

- Langhinrichsen, R (2002). "Gender, and fear on the consequences of stalking victimization". *crime&psychology journal*, 198(3): 80-88.

- Lawson, Tim – Cruttenden (1996). "Is there a law against stalking?". *New Law Journal*, 6736: 418-420.

- Mc Farlane, L & Bocij, P (2003). "An exploration of predatory behavior in cyber space: Towards a typology of Cyberstalkers". *First Monday journal*, 8(9):3-7.

- Mullen, P & Pathe, M (2002). "Stalking". *Crime and Justice journal*, 29(4):273-318.

- Pathe, M & Mullen, P (1997). "The impact of stalkers on their victims". *The British Journal of Psychiatry*, 170(22):12-17.

- Purcell, R; Mullen, P & Pathe, M (2002). *Stalkers and their victims*. Cambridge United Kingdom: Cambridge University Press.

- Purcell, R; Pathe, M & Mullen, P (2002), "The Prevalence and nature of stalking in the